

quod non negas malum, si vel pressus confiteris necessarium parvulis medicum Christum; quoniam, « Non est » necessarius sanis medicus¹, » eundem de se ipso dixisse negare non potes Christum.

CLIV. JUL. « Inter te, et Manichæum itaque nulla de qualitate naturæ; sed de solo est auctore dissensio. Hoc enim malum tu Deo reputas, quem parvulorum creatorem fateris, quod Manichæus principi tenebrarum, quem naturæ humanæ conditorem putavit. Ad instaurandum igitur foedus, non grande vobis remansit obstaculum. Mox tamen docebo, apud utrumque vestrum etsi veritatis vestigia nulla videantur, illius tamen magis quam tua, sibimet dicta concinere. Nos porro quid dicimus? Sine dubio quod utrique vestrum repugnet, id est, nec a bono Deo malam, nec a principe tenebrarum aliam vel factam, vel commixtam esse naturam; sed unum Deum auctorem rerum omnium, bonam hominum non solum fecisse primum, sed etiam facere in unoquoque nascentem naturam: cui tamen Creatoris sui opitulationem, ut multis modis utilem, ita etiam necessariam profiteamur. Quanquam alia est conditionum ratio, alia donorum; nec hic major operis, quam opificis æstimatio vertitur. Ambo igitur, tu et Manichæus, pariter malum naturale firmatis, id est, ambo naturam malam hominum æque dicitis: sed ille fidelius, tu fraudulentius. Huic enim malo, quod inspiratum a diabolo visceribus humanis pariter arbitramini, nullius ortum ille subducit: tu autem, ut videaris aliquo distare, quod nullum est, solos ab eo duos homines conaris eximere; quorum non tamen personas a peccato liberas, sed (provectu eruditioris ingenii) dicis in illis non fuisse naturale, quod per illos tamen naturale factum esse persuades. Ita, ne vel isthic fraus impunita

¹ Marc. ii, 17.

remaneret, furtum quod magistro tuo feceras, stultitiæ castigavit adjectio. Nam credere naturale, quod fatearis de voluntate susceptum, non dico ineruditæ, sed ebriæ mentis inventum est. Verum hinc alias, nunc interim rem premamus. Affirmat ergo Manichæus malum esse naturale, tu annuis: dicit peccata nasci, tu ita esse consentis: dicit malam naturam hominum, hoc quoque confirmas: dicit omnium prorsus, hic resistis, atque illam primam duorum hominum copulam sequestrari petis. sane quod¹ nec ipsos vindices a reatu, quinimo affirmes mali naturalis auctores. Id si et nos tibi indulgere possimus, tamen tuus non dabit magister, quin forte etiam ferulis in tardum animadvertet ingenium; ita ut tibi necesse sit aut auctoritati acquiescere, aut scholas ejus omni ex parte deserere. Colligit autem ad extremum, et dicit, naturæ malæ bonum auctorem esse non posse, ac per hoc principis tenebrarum, id est, diaboli opus esse hominem, quem naturaliter malum ambo fatemini. »

AUG. Naturam humanam a Deo bono conditam bonam, magno inobedientiæ peccato ita fuisse vitiatam; ut etiam posteritas inde traheret mortis meritum atque supplicium, cui tamen posteritati non negat Deus bonus opificium bonum, et contra vos et contra Manichæos catholica fides dicit. Sed vos qui hoc negatis, quæso, paulisper paradisum cogitare. Placet-ne vobis, ut ponamus ibi castos et castas contra libidinem dimicantes, gravidas nauseantes, fastidientes, pallentes; alias in abortu puerperia immatura fundentes, alias in partu gementes et ululantes; natosque ipsos omnes flentes, sero ridentes, serius loquentes, et hoc balbutientes. in scholas postea duci, ut litteras discant, sub loris, ferulis, virgisque plorantes, pro varietatibus ingeniorum distributa

¹ Forte quos vel cum.

varietate poenarum; insuper innumerabiles morbos, et daemorum incursus, et ferarum morsus, quibus quidam cruciarentur, quidam et absumerentur; qui vero sani essent, sub incertis eorum casibus misera parentum sollicitudine nutrentur: essent etiam ibi utique orbitates et luctus, et amissorum charissimorum desideria cum doloribus cordis. Longum est persequi omnia, quibus malis abundat hæc vita: nec sunt tamen ista ulla peccata. Hæc ergo si futura erant in paradiso, nullo ibi, cujus merito existerent, præcedente peccato, quærite ista quibus, non plane fidelibus, sed irrisoribus prædicetis. Certe si talis paradisos pingeretur, nullus diceret esse paradisos, nec si supra legisset hoc nomen inscriptum: nec diceret errasse pictorem, sed plane agnosceret irrisorem. Verumtamen eorum qui vos noverunt, nemo miraretur, si adderetur nomen vestrum ad titulum, et scriberetur « Paradisos Pelagianorum. » Si autem hinc erubescitis, (neque enim re vera pudoris ullum putandum est in vobis remansisse vestigium, si non hinc erubescitis,) perversam, quæso, tandem mutate sententiam, et humanam credite in has miseras peccato illo magno mutatam fuisse naturam; neque ullo modo ista in paradiso esse potuisse: propterea inde exisse illos, quorum etiam propago digna erat talia sustinere, transeunte in omnes contagione peccati cum conditione supplicii. Hoc dogma catholicum et justitiam Dei defendit, quia non immerito vitam mortalium voluisset esse poenalem: et vos Manichæosque subvertit; vos quidem, quia malis talibus horribilem paradisos tribuitis infelicitatem; Manichæos autem, quia malis talibus naturam Dei sui, (ac per hoc quid aliud quam Deum suum?) asserunt infelicem.

Proinde me movere non debet, quod mihi magistrum

Manichæum, qui ferulis in meum tardum ingenium animadvertat, opponis: sed te obsecro moveat, quod secundum erroris vestri infandum horrendumque portentum, erudireris ferulis, etiamsi in paradisi populis nascereris. Quam deformissimam absurditatem, si nobiscum horrescitis, ut debetis; unde est, rogo vos, etiam ista puerorum miseria? (quæ procul dubio non est ex natura mali, quam desipiunt Manichæi,) nisi quia illo peccato magno et nobis inæstimabili sic vitiata est humana natura, et poenis justissimis implicata, ut ex ea non solum corruptibilitas corporum tot ærumnosis casibus subdita, verumetiam tarditas ingeniorum obnoxia ferulis aliisque verberibus oriretur; atque ita hoc malignum sæculum per malos dies usque ad terminum suum curreret, ut etiam sancti ab æterno supplicio eruti per divinam indulgentiam, pignore incorruptibilis salutis accepto, poenas tamen vitæ hujus in bono usu earum tolerare juberentur, cum mercede patientiæ, potius quam illis mererentur etiam post remissionem peccatorum carere.

CLV. JUL. « At tu contra hoc ultimum totus insurgis; et cum in unam navem cum Manichæo ascenderis, cumque idem spiritus cursum vestrum direxerit, transmissio jam freto, putasti tibi tamen in littus aliud exeundum. Verum forte dilectu utilitatis proximæ tolerabilior fiat licet tarda cunctatio. In quem igitur portum navigium dirigit? Dico, inquis, bonum quidem Deum esse, eundem tamen conditorem malorum. O periculi fugam in scopulos actam, totam Manichæi sentinam super eum effundere voluisse, quem Deum putaris? »

AUG. Numquid tu negas, etiam in malis hominibus bonam esse naturam et animi et corporis? Hujus boni est conditor Deus; quod Manichæus malum dicit, et huic bono quod malum dicit, malum assignat auctorem. Non

enim saltem animæ parcat : sed sicut suam quamdam dicit esse animam carnis, ita malam naturam Deo bono coæternam, ut bona omnino esse non possit : alteram vero animam bonam in eodem homine, non a Deo factam, sed substantiam Dei atque naturam, in hujus commixtionis miseras, nulla sua iniquitate, sed Dei mala necessitate contrusam. Hoc autem totum opificium quod est homo, et malum et mali esse dicit auctoris. Vides-ne quam diversa ille sapiat, et ob hoc insanissime nefarique desipiat ? Tu autem qui propterea malos nasci posse non putas, quia Deus bonus eos creat; contende, si potes, nec corpora nasci posse vitiosa, quia et ipsa Deus integer creat : contende postremo, sicut malos, quia bonus eos creat; ita nec tardos ingenio, nec fatuos homines nasci, quia sapiens eos creat. An non est malum fatuitas, cum Scriptura dicat, incomparabiliter amplius fatuum lugendum esse quam mortuum¹ ? Sicut ergo nobiscum non dicitis Deum fatuitatis auctorem, cum tamen nasci homines fatuos Deo creante fateamini : sic nos auctorem malitiæ non dicimus Deum, et tamen originalis obligatione peccati malos homines nasci, non nisi creante ipso, quia non creat homines nisi ipse, recte possumus dicere.

CLVI. JUL. « Absolute igitur claret, opinionem illius consequentiæ plus habere : si malum aliquid naturaliter conderetur, consimilem sui indicaret auctorem.

AUG. Sic sapiant, qui, nisi hæretici Pelagiani? Ergo quia mortalis homo, secundum te, non pœnaliter, sed naturaliter conditur, consimilem sui mortalem ostendit auctorem : et ut fatuitas tua saltem fatuis erubescat; quia fatuus homo naturaliter conditur, consimilem sui ostendit fatuum auctorem.

¹ Eccli. xxxi, 10.

CLVII. JUL. « Præscribit autem veritas, primo malum, id est, peccatum, dici non posse, quod ita est ut ejus natura compulerit; peccatumque nihil esse aliud quam exorbitantem a calle justitiæ liberam voluntatem. »

AUG. Sed hoc quoque originale peccatum ex voluntate peccantis originem ducit; atque ita nullum et nisi voluntate peccatum.

CLVIII. JUL. « Quibus præsiis innocens rerum omnium natura defenditur, quæ ita manens, ut condita est, nulli crimini probatur obnoxia. »

AUG. Non autem ita mansit ut condita est : ideo crimini probatur obnoxia, suamque stirpem suo crimini tanquam hæreditario fecit obnoxiam : quæ tamen etiam ipsa, in quantum a Deo conditur, bona est.

CLIX. JUL. « Malum igitur naturale esse non potest : ac per hoc nec rea ulla naturaliter creatura, nec malus auctor. Malum quippe non extantis invenitur naturæ : sed sicut omnis creatura, in quantum conditur, bona est; ita et Deus naturarum auctor bonarum, nullo operis sui crimine maculatus, per omnia bonus probatur. Totum igitur quidquid Manichæus attulerat, hac una catholicorum ratione subversum est. »

AUG. Hoc verum dicis : prorsus « Omnis creatura, in quantum conditur, bona est : » et ideo sicut hoc, ita et quod sequitur utrique dicimus; quoniam « Deus naturarum auctor bonarum nullo operis sui crimine maculatus, per omnia bonus probatur. » Hoc enim totum illic¹ connectitur, quod « Omnis creatura, in quantum conditur, bona est. » Ac per hoc et homo in quantum conditur, bonus est : in quantum autem de vitiata origine generatur, bonus non est; ideo regenerandus est.

CLX. JUL. Sed tamen ille qui fulmine veritatis tam

¹ Forte illi.

perspicuæ interiit, ex parte aliqua videtur spirare, cum confertur tibi. Illi enim tota dogmatis sui, fundamento ejus tantummodo nutante, structura collabatur: tibi autem tria similiter vacillant, ut illi unum. Ac per hoc, vide utrum ædificiū tui quidquam possit assurgere. Manes ergo putans esse naturale peccatum, quod nisi voluntarium esse non potest, in vacuo fundamenta locavit. Reliqua vero juxta se consequenter imposuit, dicens, quoniam est naturale peccatum, malam esse naturam; malæ autem rei auctorem bonum non esse: ac per hoc, omne humanum genus reputandum principi tenebrarum: quod totum utique stare potuisset, nisi illud primum ejus suffodisset veritas, id est, peccatum opus liberæ voluntatis doceri naturale non posse, et quidquid fuisset naturale, peccatum esse non posse.»

AVG. Similiter contra te potest ratiocinatio ista contexti: Quia non ita fatuus es, ut ingenia fatua, id est, fatuos homines nasci neges: ergo audi tua fatuitate quantum adjuveris dementiam Manichæi. Dicit enim doctus a te ipso, quoniam naturalis est fatuitas, eandem fatuam esse naturam; quomodo tu dixisti, « Quoniam est naturale peccatum malam esse naturam: » deinde ille addit, fatuæ autem rei auctorem sapientem non esse; sicut tu dixisti, « Malæ autem rei auctorem bonum non esse: » postremo ille concludit, Ac per hoc, fatuorum hominum genus reputandum principi tenebrarum: sic enim et tu conclusisti, dicens, « Ac per hoc, omne humanum genus reputandum principi tenebrarum. » Ecce Manichæus ore tuo te vicit, tuo te gladio jugulavit. Quid es acturus? Neque enim te adversus eum potest aliquid adjuvare, ac non etiam plus premere atque confodere, quod adjungis, et dicis, « Totum hoc utique stare potuisse, nisi illud primum ejus suffodisset veritas, id est,

peccatum opus liberæ voluntatis doceri naturale non posse, et quidquid fuisset naturale, peccatum esse non posse.» Quid te hoc adjuvat, et quomodo non magis magisque suffocat? Numquid enim potes dicere, fatuitatem naturalem esse non posse? stat ergo adversus te, quod in simili ratiocinatione primum posuit Manichæus, quoniam est naturalis fatuitas: cui velut fundamento cætera ejus putasti consequenter astructa, usque ad culmen ubi dicit, tale hominum genus reputandum principi tenebrarum.

Nos autem primum illud fundamentum ejus evertimus, qui naturalem fatuitatem ideo dicimus, quia nascuntur homines fatui: ex accidente scilicet vitio, ex quo hujusmodi origo merito traheretur, non quia prava est primitus humana instituta natura, sicut desipit Manichæus. Ac per hoc, etiam quod consequenter adjungit, eandem fatuam esse naturam; nos propter vitium, cum quo natus est fatuus homo, non propter quod in illo est opificium conditoris boni, verum esse concedimus. Natus est enim fatuus, accidente vitio; homo autem creatus est, operante Deo. Deinde quod addit, fatuæ autem rei auctorem non esse sapientem, ut res ipsa homo intelligatur; non esse consequens dicimus. Ejus quippe hominis qui fatuus natus est, Deum dicimus, quamvis non dicamus ipsius fatuitatis, auctorem. Quæ fatuitas non est natura atque substantia, quæ non nascitur nisi creante Deo; sed ejusdem naturæ vitium, quod accidit sinente Deo: justo autem judicio Deum ita sinere, non utique dubitamus. Ita destruimus et Manichæos malos ruinæ suæ structores, et Pelagianos Manichæorum fatuos adjuutores.

CLXI. JUL. « Primæ igitur definitionis eversu, culmina ejus in solum cuneus rationis effudit. Quid igitur de te speras; cujus tria ita sunt in lubrico, sicut illius unum?

Dicis enim primo, naturale esse peccatum; secundo, bonum Deum, qui mala, id est, peccata condat, informet, extendat; tertio vero, rem voluntatis immixtam esse seminibus. Hæc ergo tria definitionum tuarum capita singula apud semet vacillant: vacillant, inquit, imo ut funes e sabulo, dilabuntur, antequam coëant. Unum ergo, id est, naturale peccatum jam in Manichæo, ex directo quidem destructum jacet: alia autem duo quæ opinionis vestræ sunt propria, Manichæo totidem intereunte, sed consueta¹ ceciderunt. Nam si ille reos nasci homines, nec per malam naturam, nec per principem tenebrarum potuit vindicare; quanto magis vos stulti, qui ad ostendenda nascentium crimina junxistis accusationem Dei? Ac per hoc, sicut non potest natura esse peccatum, quo fulmine Manichæi dogma dissiliit: ita recurrit, ut quod peccatum est, naturale esse non possit. Res enim voluntatis non transit in conditionem substantiæ: quod tu factum arbitraris. Multo autem magis constat, Deum bonum malos nunquam creare. Apparuit itaque, peccatum in nascente, quem Deus creat, esse non posse. »

AUG. Ita constat Deum bonum malos non creare, quemadmodum constat Deum sapientem fatuos non creare. Si enim dixeris: Creat sapiens fatuos: respondebitur tibi: Cur non ergo et bonus malos? Unde factus intentus cum quæsieris, unde nascantur fatui, quos tamen homines Deus creat; ibi forte invenies originis vitium, qui fateri non vis originale peccatum. An vero paratus es dicere, nullo ullius præcedente peccato, etiam fatuos nasci in illa paradisi felicitate potuisse, qui erudiri, non dico ferulis, sed nec fustibus possent? Quod si non dicis, ne omnem fatuitatem hæc transcendat absurditas:

¹ Forte seu consueta.

dic quo merito imago Dei cum tanta mentis deformitate nascatur, ut nullo robore ætatis, nulla prolixitate temporis, nullo labore studiorum, nulla industria magistrorum, nullis poenis verberum possit, non dico ad sapientiam, sed ad qualemcumque doctrinam utilem pervenire; qui non vis credere Deum justum ideo de paradiso, hoc est, felicitatis loco, vitiatam atque damnatam naturam humanam dimisisse, ne mors illic ulla contingeret, id est, nec temporalis corporis, nec totius hominis sempiterna, nec ista tot ac tanta quæ in genere humano cernimus ingeniorum et corporum mala, quæ de radice depravata atque punita et massa perdita nasci oportebat, in regione illius beatitudinis nascerentur; sed potius in his terris miseriam mortalium, quæ justissime inflictæ est, deputatis, reatu persequente nascentes, neque a renascentibus labore recedente ærumnoso usque ad corporis mortem.

CLXII. JUL. « Res clara est, et in primo opere jam sufficienter impleta. Verum quoniam tu adeo pellax esse voluisti, ut aliquam inter te et Manichæum distinctionem facere nitereris: ideo necesse mihi nunc est urgere causam, ut non solum præteritis dictis tuis, sed etiam, si qua deinceps inferre tentaveris, clareat obvium. Dicimus itaque, tam bonum esse opus Dei in nascente, ut ea quæ substantiæ ejus sunt naturalia, opus emendatore non habeant. Quoniam quicumque censuerit, id quod a Deo factum confitetur, aliter fieri debuisse: illum sine dubio reprehendit, quem corrigendæ in alteram formam creaturæ confitetur artificem.

AUG. Tace, obsecro: quid loquaris ignoras. Nonnulli clausis oribus nati sunt, et eis a medicis sunt aperta. Erat apud nos Acatius quidam, honesto apud suos ortus loco: clausis oculis natum se esse dicebat; sed quia intus sani palpebris cohærentibus non patebant, medicum eos ferro

aperire voluisse, neque hoc permisisse religiosam matrem suam, sed id effecisse imposito ex Eucharistia cataplasmate, cum jam puer quinque fere aut amplius esset annorum, unde hoc se satis meminisse narrabat. Omitto illum evangelicum cæcum natum, cui lumina, quæ propter commendanda mirabilia sua minus fecerat, ipse artifex reddidit. Ibi enim cur cæcus natus fuerit, causa non tacita est¹; non scilicet propter peccatum suum, vel parentum, sed ut manifestarentur opera Dei in illo. Verumtamen interroga medicos, et dicant tibi quam multis, ubi possunt, opitulentur, ne vitia corporibus innata permanent, vel etiam natos necent. Nam quidam, sicut alioribus, ita clausis inferioribus meatibus oriuntur, quæ utique vitia si maneant, non eos sinunt vivere. Neque enim cum his medicinali peritia subvenitur hominibus, Dei opera culpata emendantur. Quis enim verax Dei cultor igitur, quod tales sic nasci oportebat ut nati sunt? Sed etiam hoc pertinet ad ærumnas generis humani, in quibus aguntur hi dies mali, justo iudicio Dei, laboribus, doloribus, timoribus, periculis pleni: quæ omnia mala absit ut essent in illa felicitate paradisi; ac per hoc non pullulaverunt nisi de radice peccati. Quid, ipsa ingenia, si dimittantur ut nata sunt, nec doctrinis solertibus excolantur labore magno docentium atque discipulorum, nonne apparet qualia remanebunt? Sed vos hominibus et corpore et animo vitioso natis vestrum implete paradikum, ut infeliciter oculis clausis, et impudenter ore aperto negetis originale peccatum.

CLXIII. JUL. « Probabilitate itaque et ea mediocritate laudum quæ naturis debetur, etiam in nascentibus quibusque servata, augmenta beneficiorum divinarum utilia esse et necessaria omnibus in commune ætatibus dicimus:

¹ Joan. ix, 3.

ita tamen ut nec virtus, nec peccatum, sine propria cuiquam voluntate tribuatur. »

AUG. Non tribuitur cuiquam virtus sine propria voluntate: sed præparatur voluntas a Domino¹, sicut regis illius, propter quod oravit Esther².

CLXIV. JUL. « Quamvis in hoc quoque clementia Dei uberior approbetur, quoniam sanctificat parvulos nescientes: ad laudem quippe misericordiæ respicit: cum eos nescientes culpa non inquinat; ad leges enim id pertinet æquitatis. »

AUG. Si eos nulla culpa inquinat, cur non omnes sanctificantur? et cur omnes qui sanctificantur, exsultantur?

CLXV. JUL. « Sed de illis ego virtutibus dico, quas usu jam perfectæ rationis adipiscimur: ac per hoc, quia id etiam hic, sicut frequenter, inculcari nobis fuit necesse, ad ea quæ inferimus ut sit attentus lector, admoneo. Videbit enim ita in nullo Traducianos differre a Manichæis, ut non alia nobis objiciant argumentorum vice, quam quæ in eorum libris tenentur. Feci id quidem etiam in primi operis mei libro quarto. »

AUG. Et respondi tibi libro meo sexto.

CLXVI. JUL. « Sed quia post editionem illorum, oratu tuo, beatissime pater Flore, apud Constantinopolim Manichæi epistola inventa est, atque ad has directas partes; opera est aliqua ejus inserere, ut intelligant omnes, unde hæc pro traduce argumenta descendant. »

AUG. Quomodo cujusquam oratu inventam dicis Epistolam atque directam, si Deus non operatur in cordibus hominum voluntates? Utique homo qui invenit, Epistolam voluntate quæsivit, aut voluntate aliquid quærebat eo loco, ubi eam potuit invenire; aut cum de rebus

¹ Prov. viii, juxta lxx. — ² Esther. xv.

talibus voluntate homines loquerentur, voluntate apud quem fuerat, indicavit eam se habere, quam posset ostendere et volenti tradere, quam volens ad has partes et ille dirigeret, et vel quocumque alio modo prorsus voluntate hominis vel hominum factum est, ut illa inveniatur et dirigeretur Epistola; et tamen orante homine dicis hoc factum. Cur ergo non confiteris, sine ulla forinsecus sonante jussione Deum occulto instinctu ad quod voluerit efficacissime implendum, præparare atque excitare hominum voluntates, qui liberum non defendis intelligendum, sed præcipitandum extollis arbitrium?

CLXVII. JUL. « Et quamvis jam pro concupiscentia vel voluptate carnis, quæ etiam libido dicitur, quæ sexibus ob virilitatem propagationis inserta est, primo illo opusculo eatenus disputaverim, ut docerem istam nihil aliud esse, quam unam de instrumentis corporis rationalibus et irrationalibus æque inditam, ad Dei operam pertinentem, qui carnem nostram in sensibus affecisset: tamen quia ei et vehementer Augustinus incumbit, eamque dicit malam, id est, peccatum esse naturale, atque omnium peccatorum parentem, quod pudore ejus potissimum persuadere conatur, meque irridet, qui eam erubescam nominare directim: »

AUG. Ego concupiscentiam carnis, qua caro concupiscit adversus spiritum, et quæ libido etiam nuncupatur, malam esse dico; nunc in hac carne frenandam, et bona consuetudine minuendam; in æterna vero vita omni ex parte sanandam, non, quasi addita vel commixta nobis fuerit aliqua mala substantia, sicut Manichæi desipiunt, separandam: sed quodlibet de illa sentias, talem te illam, qualis nunc est, ut ad illicita perpetranda etiam castorum, sive conjugatorum, sive continentium corda sollicitet, et nisi robustiore voluntate ei resistatur, evertat,

OPERIS IMPERFECTI CONTRA JULIANUM, LIB. III. 117
in paradiso constituere posse non crederem, nisi in istis tuis libris vana et insana loquacitate plenissimis invenirem.

CLXVIII. JUL. « Ideo et ego qualitatem rei, quam prioribus scriptis distinguendo a Manichæi ore defendi; nunc quoque breviter criminorum ejus, qui tamen se ei servire profitentur invitos, proditu vindicabo. »

AUG. Vos potestis congruenter servire laudatæ libidini: nos autem in adjutorio Domini oppugnamus et vincimus accusatam. »

CLXIX. JUL. « Quod igitur tuis, senex Augustine, retinetur: libido exorta est post peccatum¹, quam coacti sunt velare confusi.

AUG. Quod igitur libris tuis, juvenis Juliane, retinetur: apparet te contra libros meos non invenire quid dicas, et quærere calumnias, quas nobis loquaciter et inaniter ingeras.

CLXX. JUL. « Et item, » Pudenda libidine qui licite concumbit, malo bene utitur; qui autem illicite, malo male utitur. Rectius enim accipit nomen mali quam boni, unde erubescunt et mali et boni; meliusque credimus Apostolo, qui dicit, Quia non habitat in carne mea bonum¹. » Et alibi, Non est libido nuptiarum bonum, sed obscœnitas peccantium, necessitas generantium, lasciviarum ardor, nuptiarum pudor. « Et illud, » Quod postea propagatione fecerunt, hoc est connubii bonum: quod vero prius confusione texerunt, hoc est concupiscentiæ malum, quod vitat ubique conspectum, et quærit pudendo secretum. « Vel talia quibus ad hoc argumentum uti soles, memoria tua magis quam ingenio prolata sunt. Manichæus ergo afflicus est, ut ea quæ putabat acuta

¹ De Nupt. et Conc. lib. 2. c. 21. — ² Id. 1, 2.